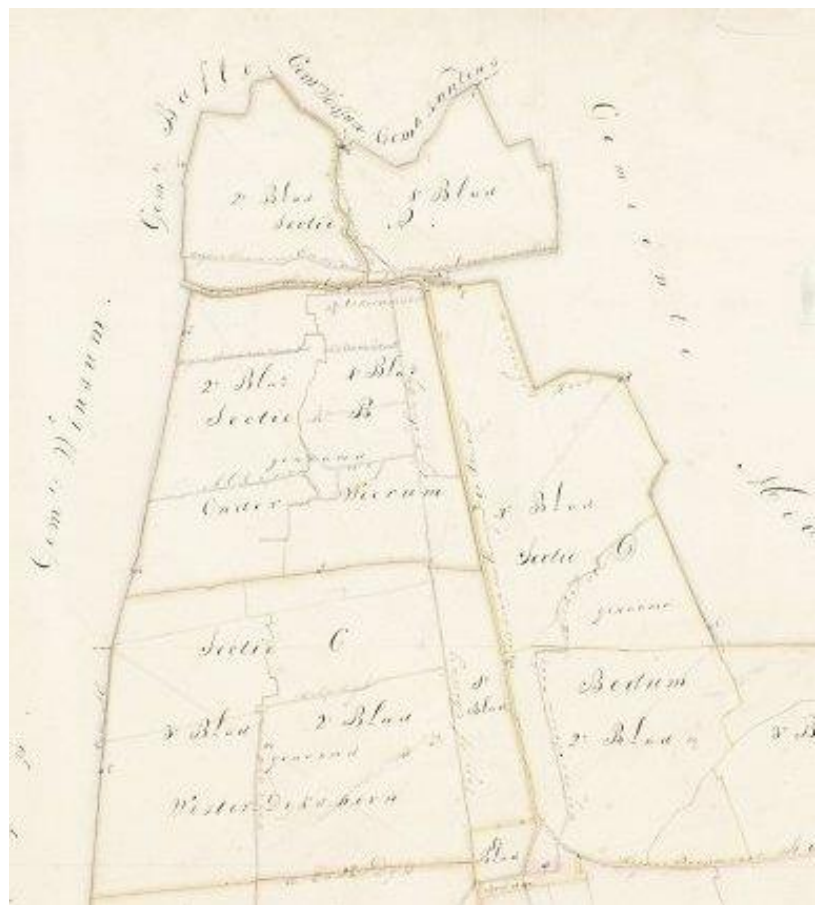

Jakob Reinders Steendam en de boerderij aan de Bosweg te Onderwierum

Jakob Reinders Steendam is boer te Onderwierum. Volgens zijn overlijdensverklaring is hij de zoon van Reinder Jans Steendam en Annegien Jacobs van Oosten. Een partner wordt niet vermeld, kinderen heb ik niet gevonden. Bij de opgestelde overlijdensverklaring wordt geen partner of kinderen genoemd. De aangifte wordt gedaan door Jan Stelmaker, een buurman, en Jan Takens, veldwachter.

De ouders van Jakob, Reinder Jans en Annegien Jacobs huwden op 27 maart 1796. Annegien is zwanger en enkele maanden later wordt hun dochter Trijntje geboren. De overlijdensverklaring uit 1824 van Reinder Jans Steendam maakt duidelijk dat hij een zoon is van Jannes Theophilus en Trijnje Claassens. Hij heeft een broer Claas, die bij zijn overlijden Klaas Jannes van Wier wordt genoemd, en een broer Theophilus, die bij overlijden Theophilus Jan de Wier wordt genoemd. Kortom, alleen bij Reinder wordt de naam Steendam genoemd. Deze Jannes is de zoon van Theophilus Johannes, die op zijn beurt de zoon is van Johannes Theophilus Wolf. Vader van deze Johannes is Teophilus Johannes Wolf, schoolmeester en koster te Sauwerd in 1640. En diens vader is Joannes Wolphius, die predikant was te Leens van 1619-1642.

In 1828 heeft J.J.H. de Ponthier de kadastrale kaart getekend waarop huis, erf, bouwlanden en weilanden van Jakob Reinders Steendam te vinden waren. De boerderij en de landerijen bevonden zich aan weerszijden van de Bosweg even ten noordoosten van Onderwierum. Dit is een uitsnede van de kadastrale kaart gemeente Bedum in negen secties. Het betreft sectie B, bestaande uit 2 bladen, het betreft minuutplan blad 2, met daarop de nummers 261 tot 437. Ik heb de secties A, B en C van de kadastrale gemeente Bedum zorgvuldig gecontroleerd, daarin komt verder geen Steendam voor als landeigenaar., evenmin in blad 4 van sectie D. Andries Kroon was kastelein, had volgens blad 1 van sectie B ook een stuk grond.

Geschiedenis en werkwijze van het Kadaster

In 1828 werden voor het eerst van 18 Groninger gemeenten, waaronder ook Winsum, kadastrale kaarten vervaardigd. Deze *Minuutplans* met de bijbehorende *Oorspronkelijk Aanwijzende Tafels* bevatten een schat aan gegevens voor wie geïnteresseerd is in de lokale geschiedenis van het gebruik en de waarde van afzonderlijke percelen, van gebouwde en ongebouwde eigendommen, van bijzondere grond- of waterrechten etc. Ook genealogen, geografen, belasting- en landbouwdeskundigen en zeker ook vele andere amateuronderzoekers en overige geïnteresseerden kunnen hun voordeel doen met deze prachtige en rijke kaarten en registers. Al in de 15de eeuw werd er ten behoeve van de overheidsadministratie een begin gemaakt met het bijhouden van registers, waarin belastbare gronden en gebouwen met opgave van hun geschatte waarde werden opgetekend. De in deze *verpondingsregisters* opgetekende geschatte waarde werd gebruikt als maatstaf voor de berekening van de verschuldigde belastingen. Wat later, ten tijde van Karel V (1515-1555), werden er nieuwe regels opgesteld ten behoeve van de belastingheffing. De toen aangelegde registers noemde men *kohieren*, een term die vandaag nog steeds door de belastingdienst gebruikt wordt.

Omdat er in die tijd geen goede administratie bestond, waarin veranderingen in de eigendommen werden bijgehouden, ontstonden er op den duur grote ongelijkheden, die tot onrechtvaardige aanslagen leidden. In 1730 werd een besluit genomen om de verouderde kohieren met betrekking tot de gebouwde eigendommen te vernieuwen. Deze bijgestelde kohieren vormden tot aan de invoering van het Kadaster de basis van de belastingheffing. Ondanks allerlei pogingen om hierna het belastingstelsel te hervormen, duurde het tot aan de inlijving van ons land door de Fransen (1810-1813), voordat er een billijker heffing op de grondbelasting mogelijk werd. Na de inlijving namelijk werden alle Franse wetten en voorschriften ook in ons land van kracht. In Frankrijk was men al in 1809 begonnen met de *Récueil méthodique des lois, décrets, réglements, instructions et décisions sur le Cadastre de la France*, ook wel kortweg *Récueil méthodique* genoemd. Bij keizerlijk decreet van 11 oktober 1811 wordt de invoering hiervan in ons land besloten.

Hoewel na het herstel van de nationale eenheid in 1813 onder koning Willem I de Franse bepalingen op dit punt gehandhaafd bleven, duurde het nog tot 1832, voordat de *Dienst van het kadaster en de openbare registers*, kortweg Kadaster genoemd, in werking trad. Op 1 oktober 1832 werd het Kadaster officieel, op grond van de wet van 2 januari van dat jaar, ingevoerd. Het Kadaster kent een tweeledig doel. Het eerste, en oorspronkelijk belangrijkste doel is het leveren van een grondslag voor het heffen van grondbelasting. Het tweede: het dienen van rechtszekerheid ten aanzien van onroerende goederen als grond en gebouwen. Omdat het eerste doel van het Kadaster aanvankelijk voorop stond, ressorteerde de dienst tot 1973 ook onder het Ministerie van Financiën; hierna viel het onder Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. De huidige hoofddirectie zetelt te Apeldoorn. Momenteel zijn er over het land verspreid 14 vestigingen.

De eerste taak van het Kadaster was het om de, veelal niet vastgelegde grenzen van de burgerlijke gemeenten vast te stellen. In elk departement werd hiertoe een landmeter delimitateur aangewezen, die met de schout en schepenen van de op te meten gemeente en in gezelschap van de schout en schepenen van de aangrenzende gemeenten de gehele gemeentegrens langs liepen. Deze opmetingen van de gemeentegrenzen werden telkens in een *Proces verbaal van grensbepaling* vastgelegd, dat door de landmeter en de schout en schepenen werd ondertekend. Was de grens eenmaal definitief vastgesteld, dan werd de kadastrale gemeente nader onderverdeeld in zgn. secties. Elke sectie vormt een bepaald gebied, dat veelal samenvalt met oude buurten of marken, en dat wordt aangeduid met een hoofd A, B, C enz. Sectie A is altijd de meest noordelijke. Voor de sectiegrenzen maakte men meestal gebruik van natuurlijke grenzen (bv. landwegen, waterlopen, dijken e.d.) in het terrein. Vervolgens ging

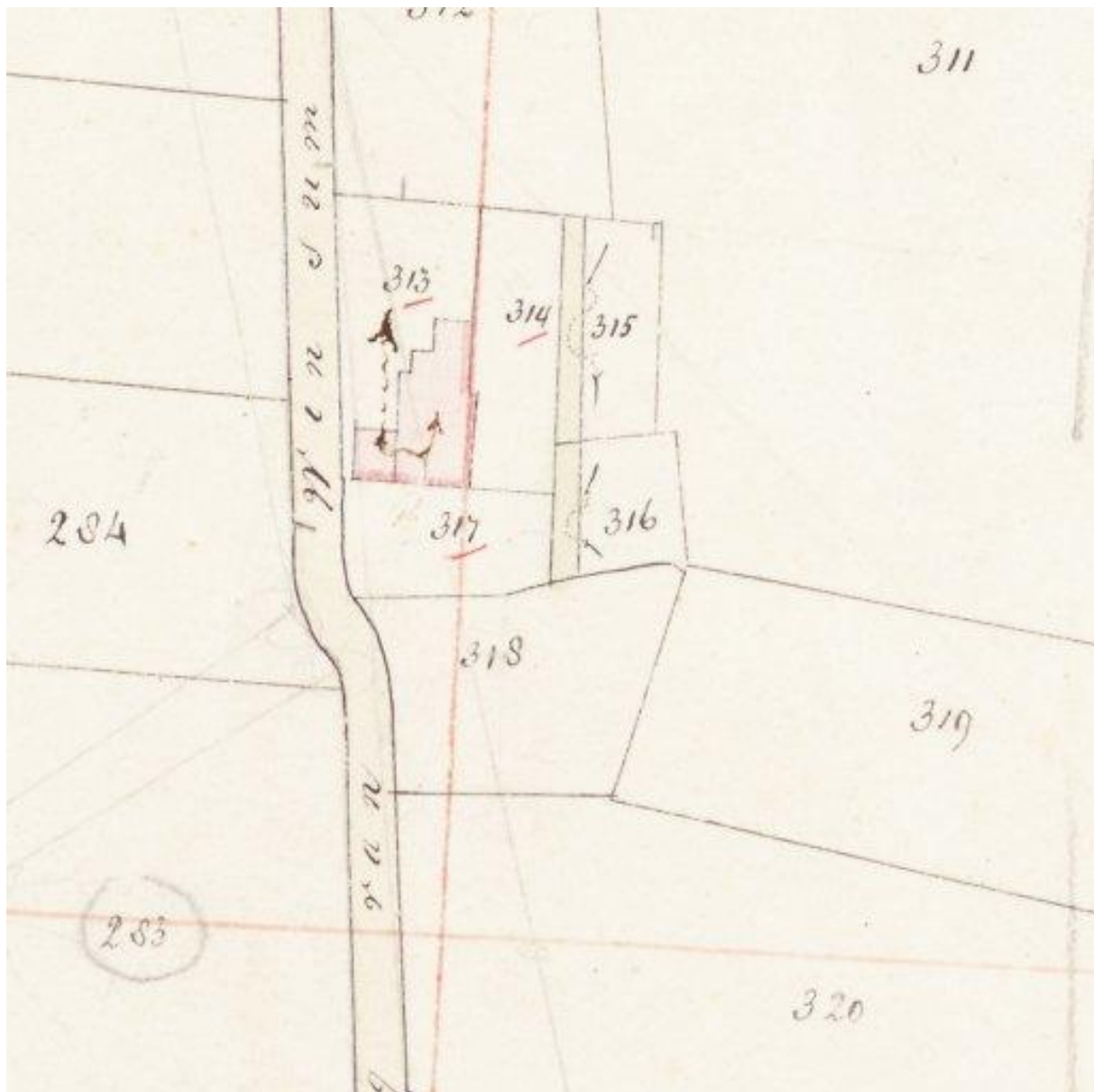
men ertoe over binnen de secties de percelen in te meten, die alle van een nummer werden voorzien. Per sectie begon men met nummer 1, dat altijd het meest noordelijke perceel aanduidt. Een vast uitgangspunt bij het meten van de percelen was altijd de toren van de plaatselijke hoofdkerk, die als nulpunt van het gebruikte coördinatenstelsel werd gebruikt. De metingen van de percelen werden per sectie vastgelegd in de eerste kadastrale kaarten, de *Minuutplans*. Hierin zijn de van grondbelasting vrijgestelde gebouwen, nl. kerkelijke eigendommen als pastorieën, vicarieën, kosterieën, kloosters en scholen, altijd blauw ingekleurd.

Alle voor de fiscus belangrijke gegevens van de percelen werden vervolgens zeer nauwgezet vastgelegd in de *Oorspronkelijk Aanwijzende Tafels*, kortweg OAT's genoemd. Deze OAT's zijn grote tabellen, bestaande uit een 30-tal kolommen, die niet alleen alle meetgegevens, maar ook een voorlopige classificering naar de kwaliteit en een nauwkeurige specificatie van de percelen in een of meer kwaliteitsklassen bevatten. De ondergrond van gebouwde percelen is steeds klasse 1. Landbouwschuren en schaapskooien worden niet in de rubriek *gebouwd* aangeslagen, en kerkelijk eigendom is vrijgesteld. Na en naast de OAT's zijn er ook kadastrale leggers, die in artikelen zijn onderverdeeld. Ieder artikel bevat per kadastrale gemeente alle percelen waarop één (of een groep) zakelijk gerechtigde(n) dezelfde rechten uitoefent. Tenslotte is er nog een 'Alphabetische Lijst' die sectiegewijs voor elke eigenaar een totaal overzicht geeft van alle percelen en de totale grootte daarvan.

				EIGENAREN EN VRUCHTGEBRUIKERS.					Artikelen der Alphabetische Lijst. D. 1 ^{ste} gedeelte van den kadastr. legger.
Folde, „gehuut plaatselijke bevestiging.	N ^o . der percelen op het kadastrale plan.	Parceling meer het algemeen register der opperkeelen							
		Diel.	Numm.	NAMEN.	VOORNAMEN.	BEROEPEN.	WOONPLAATSEN.		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
	311.			Stendam.	Jacob Reinders	Landb.	Landbouwer.	36.	
	312.			"	"	"	"	"	
	313.			"	"	"	"	"	
	314.			"	"	"	"	"	
	315.			"	"	"	"	"	
	316.			"	"	"	"	"	
	317.			"	"	"	"	"	
	318.			"	"	"	"	"	
	319.			"	"	"	"	"	
	320.			"	"	"	"	"	

De bezittingen van Jakob Reinders volgens het Kadaster

In Groningen waren de landmeters in 1819 reeds begonnen de gemeenten, secties en percelen zo precies mogelijk op te meten en in kaart te brengen. De nauwkeurige registratie van de landbouwgronden werd het Kadaster echter lang niet altijd in dank afgenomen, want in de Groninger Courant verschenen in die tijd verschillende ingezonden stukken, waarin grondeigenaren protesteerden tegen de, in hun ogen, te hoge classificering van hun eigendommen.

Nadat de verschillende landerijen in kaart waren gebracht, werden ook de dorpen, huizen en erven opgemeten. In 1828 bracht men in Groningen in totaal 18 gemeenten in kaart, waaronder ook de Gemeente Winsum. Uit de OAT valt af te leiden dat de op de kaart te vinden nrms 311 tm 320 toebehoorden aan Jacob Reinders Steendam, landbouwer te Onderwierum. De nummers 311 en 312, alsook 315 en 318 tm 320 betreffen percelen bouwland. Op nummer 313 staan huis en erf, 314 de boomgaard en 317 de tuin, in totaal 34,6 are. Perceel 316 staat te boek als weiland. De smalle strook rechts naast de nrs 314 en 317 is waarschijnlijk een gracht, gezien de kaart uit 1853. Zijn grondgebied viel onder het bestuur van het Winsumer- en Schaphalsterzijlvest¹, dat te Onderdendam zetelde. Het zijlvest regelde de afvoer van water uit een vrij groot gebied ten noorden van Groningen. De afmetingen zijn weergegeven in Nederlandsche bunders, vierkante roeden en vierkante ellen.

Wat was de totale hoeveelheid grond? In totaal 35,31 bunder

¹ http://nl.wikipedia.org/wiki/Winsumer_en_Schaphalster_zijlvest

272	01	01	50
278	01	28	40
280	01	09	80
283		91	80
307	01	06	20
308		93	10
309		81	30
310		81	70
311	02	26	30
312		48	80
313		15	40
314		10	10
315		08	80
316		07	00
317		09	10
318		22	40
319		73	80
320	01	36	60
321	02	10	30
325	01	55	90
327	01	46	60
328	01	09	00
329		80	30
333		82	30
334	01	02	70
415	02	39	80
416	01	50	80
417		84	40
420bis01		73	90
423		89	20
424		23	70

Namen behorend bij het minuutplan van sectie B blad 2 van de kadastrale gemeente Bedum:

Gerrit Dusseldorp	Kosterij van Onderwierum
Diaconie van Onderwierum	Kerk van Onderwierum
Roel van de Riet	Jacob Klazens Koolma
Pieter Tiemens de Vries	Jan Roelfs Eisinga
Jacob Brummers	Jan Geerts Pesman
Evert Velthuis	Gerhard van der Tuuk
Schaphalster Zijlvest	Derk Berends Wolvius
Garmt Sents Haver	Adolf Eikema wed
Pieter Harms Tilma	Jan Jacobs Bos erven
Enne Pieters Musch	De schepperij Winsum
Simen Hansen Noor	Sijmen Jacobs Weg

Geert Abels Lanting

Provincie Groningen

De tekst rechts komt uit 'Grondbeginselen der rekenkunde: een rekenboek uit 1828', uitgegeven door het ... Door Danny Beckers, Harm Jan. (via [books.google](https://books.google.nl/))

Jakob Reinders Steendam

Wanneer in 1828 de kadastrale kaart van de bezittingen wordt gemaakt leven Jakobs ouders niet meer. Een paar jaar eerder was de vader van Jakob overleden, op 26 april 1824, en vier jaar daarvoor zijn moeder, op 15 december 1820. Jakob is nog jong als hij wees wordt, in dezelfde maand waarin zijn vader overlijdt is hij 26 jaar geworden. Hij is 30 wanneer de kadastrale kaart wordt gemaakt. Wie na het overlijden van de ouders voor de andere kinderen heeft gezorgd? Johannes was immers nog maar 6 jaar oud toen zijn moeder overleed, en 10 jaar bij het overlijden van zijn vader. Ook zijn zussen Martje en Janna hadden de volwassen leeftijd nog niet bereikt toen ze wees werden.

Reinder Jans was landbouwer van beroep, en zijn zoon Jakob zou nog jaren zijn bedrijf uitoefenen aan de Bosweg, tot zijn overlijden op 25 februari 1863. Hij was volgens de overlijdensakte toen 64 jaar oud, van beroep landbouwer. Een partner wordt niet vermeld. Op de onderstaande kaart, een uitsnede van de in 1853 door L.P. van der Beek gemaakte militair topografische kaart², staat de boerderij Steendam vermeld.

En op onderstaande afbeelding uit de Kuijstenatlas van 1868 wordt opnieuw de boerderij van Steendam met naam vermeld. Vijf jaar eerder is Jakob Reinders overleden. Of er dan nog een Steendam op de boerderij zit? Had Jakob kinderen?

ELLEN en 3 strepen, zal men hebben: 30,078003 duizent.
 §. 2. Zoo men, bij de vlaktemaat, de vierkante EL als eenheid aanneemt, zullen de vierkante Palmen honderdste - de vierkante Duimen tienduizendste - en de vierkante Strepen milliëenste deelen zijn, en eene hoeveelheid van 36 vierkante ELLEN 27 vierkante Palmen 9 vierkante Duimen en 70 vierkante Strepen, zal worden voorgesteld door: 36,270970 vierkante ELLEN; waarbij de rang der tienheden van de Duimen, als ook die van de eenheden der Strepen, waarvoor geene waarde is opgegeven, door nullen worden aangevuld.
 Bij het meten van grootere uitgebreidheden, de vierkante Roeden als eenheid aannemende, zullen de vierkante ELLEN honderdste - de vierkante Palmen tienduizendste - de vierkante Duimen milliëenste - en de vierkante Strepen honderdmilliëenste deelen zijn; en voor 56 vierkante Roeden 20 vierkante ELLEN 6 vierkante Palmen 39 vierkante Duimen en 7 vierkante Strepen zal men schrijven: 56,20063907 vierkante Roeden.
 Zoo men, bij het meten van nog grootere oppervlakten, het Bunder als eenheid neemt, zullen de vierkante Roeden honderdste - de vierkante ELLEN tienduizendste - de vierkante Palmen milliëenste - de vierkante Duimen honderdmilliëenste - en de vierkante strepen tienduizendmilliëenste deelen zijn, en voor 325 Bunders, 25 vierkante Roeden, 8 vierkante ELLEN, 7 vierkante Palmen en 9 vierkante Strepen zal men hebben: 325,2508070009 Bunders.

² ook te vinden bij <http://watwaswaar.nl>.

De ouders Reinder Jans en Annegijn Jacobs Oost

Jakob Reinders werd op 8 april 1798 gedoopt in de kerk te Onderwierum. Hij is de oudste zoon van Reinder Jans Steendam en Annegijn Jacobs Oost. Na het huwelijk op 27 maart 1796 van de 15 jaar oudere Reinder Jans met zijn jonge en hoogzwangere vrouw Annegijn werd enkele maanden later een dochter geboren. Vader Reinder is dan 38 jaar, moeder Annegijn is 23 jaar. De kleine meid kreeg de naam Trijntje, vernoemd naar de moeder van Reinder, Trijnje Claassen. En nog geen twee jaar later werd dus Jakob geboren.

Reinder Jans en Annegijn Jakobs kregen samen in totaal acht kinderen:

- Trijntje, 5.6.1796 (doop), vernoemd naar vaders moeder, is zij gehuwd met Hindrik Jans Wolt en heeft ze een dochter annechien?
- Jakob, omstreeks 8.4.1798 (doop), overlijdt 25.2.1863, 64 jaar oud, beroep landbouwer, zonder partner. Hij is in 1828 landbouwer aan de Bosweg 2 te Onderwierum. Heeft hij dat bedrijf van zijn vader geërfd?
- Jannes, 13.4.1800 (doop)
- Geesje, 31.10.1802 (doop), vernoemd naar moeders moeder, gehuwd met Andries Hindriks Bulthuis uit Middelstum
- Jantje, omstreeks 14.4.1805 (doop), geboren 9.4, overleden 18.11.1864, 59 jaar oud, zonder partner
- Martje, 25.12.1807 (doop), geboren 6 december, vernoemd naar oudste zus vader, gehuwd met Eildert Antonie van Bergen
- Anna, 1812, huwt Georg Peppink 10.1.1866, bruid 54 jaar oud
- Johannes Reinders, 1814, vernoemd vaders vader, beroep schoenmaker, overlijdt 30.5.1867, huwt 21.5.1850 Janna Harms Hoeksema, later 22.1.1859 met Geertje Harkes Zant

De grootouders Jannes Theophilus en Trijnje Claassens

De ouders van Annegijn Jacobs zijn Jacob Jans en Geesien Derks, zo bij Genlias. Annegijn overlijdt 15.12.1820, op de leeftijd van 47 jaar, te Onderwierum. Zij werd dus geboren in 1773, volgens de overlijdensacte te Stedum. Wie haar ouders zijn? Op 26 december 1773 wordt op de kerstdag, 26 december, een meisje Annechien gedoopt. Haar ouders zijn Jacob Sigers en Geeske Berents. Opvallend is dus dat de voornamen van de ouders (bijna) kloppen, maar niet de patroniemen. Iets eerder, op 22 november 1772, werd te Haren een Annegijn gedoopt als dochter van Jacob Jans en Geesijn Hinderks. Hier kloppen de voornamen en patroniemen! In de doopacte wordt opgemerkt dat de ouders te Onnen zijn. Bij het overlijden van haar bij Genlias worden haar ouders getypeerd als landbouwers. En bij het overlijden van Reinder Jans wordt ook hem en zijn ouders het beroep van landbouwer toegeschreven.

De ouders van Reinder Jans zijn Jannes Theophilus en zijn vrouw Trijnje Claassens, zij komt uit Noordwolde. Ze huwden 29 maart 1750, hun kinderen werden gedoopt te Onderwierum. In de DTB van Onderwierum staat verder vermeld in 1775 dat lid wordt 'Den 18 Junij na onderwijs en belijdenis Jannes Theophels'. Dan zijn alle kinderen al gedoopt.

GA 567, 67: Acte van verkoop door J. Smit procureur als gevolmachtigde van T.J. van Iddekinge, ontvanger-generaal dezer provincie, en diens vrouw, J.C. van Iddekinge, geboren Alberda, aan Garbrant Wijrsema van Ie. 4 grazen vrij land te Uithuizermeeden, door Grietje Arents, weduwe van Pieter Luis, als losse meiersche in huur gebruikt; 2e. 2 1/2 grazen vrij land te Onder-wierum, door Jannes Theophilus als lossen meier gebruikt; Datering 1765 mei 30. Met oudere koopacte d.d. 1756 dec 28 NB Verleden voor dr. I.P. Driessen, richter der fortresse Delfzijl, wiens zegel aan het stuk hangt. In dorso: Ankomstbrief van 6 1/2 juk lant, angekocht van de ontfanger Geeneraal Idickinga. NO. 14.

De koopacte d.d. 1756 December 28 betreft alleen de bovengenoemde 4 grazen land en was verleden voor dr. Rudolph Helprich Eyssonius, mede geconstitueerden richter te Menkeweer, wiens zegel aan het stuk hangt. In dorso: De ankomstbrief van 6 1/2 grasen lant Omvang 2charters

Doop van kinderen Jannes en Trijnje

19 maart	1751	Martjen, vernoemd naar moeders moeder
14 mei	1752	Trijnje, vernoemd naar vaders moeder
30 september	1753	Theophilus, vernoemd naar vaders vader
31 augustus	1755	Claas, vernoemd naar moeders vader
3 juli	1757	Riender, vernoemd naar vader van vaders moeder
29 november	1761	Egbertje, vernoemd naar vader moeders vader
15 april	1764	Lijsbeth
13 november	1768	Johannes, vernoemd naar vader vaders vader, mogelijk gehuwd met Joanna Daniels. Een Joanna Daniels en Joannis Wolf worden in Genlias genoemd als ouders van Theodorus Wolf.

In de lidmatenlijst van Onderwierum heb ik geen van deze kinderen kunnen vinden bij belijdenis of vertrek.

De overgrootouders Theophilus Johannis en Trijnje Rienders

De ouders van Trijnje Claassen zijn te vinden in Noordwolde. Op 30-05-1723 huwt Claas Egberts, van Bedum met Martjen Clasen, van Groningen. Deze Claas Egberts hertrouwt op 09-03-1727 met Menje Pieters, van Wee. Zij was weduwe, was eerder gehuwd op 14-05-1724 met Gerrijt Jans, van Noordwolde, kwam toem met att binnen van Wee.(?)

De ouders van Johannis Theophilus zijn Theophilus Johannis en Trijnje Rienders.

1717 De 19 7br 't Hoogweerdig Avondmaal des Heeren gehouden en is in der invitatie alles in een redelijke staat bevonden, van nieuws is angenommen na voorgaande onderwijsinge en belijdenisse Theophilus Johannis. Trijnje Rienders werd gedoopt op 28 augustus 1695 te Onderwierum! Haar ouders zijn Reinder Martens (geboren ca 1665, overleden 1731) en Egbertje Dercks, van Onderwierum, gedoopt 31 mei 1668, dochter van Derck Abels en NN. Zie kwartierstaat Reender Martens. 11 dc 1718 doet Trijnje Rienders, samen met Geertie Rienders (een zus?) en nog enkele anderen belijdenis.

Op 19 febr 1719 treden Theophilus Johannis van Warffum en Trijnje Rienders van Onderwierum in het huwelijk. Op 9 november 1721 wordt Theophilus bevestigd als diaken te Onderwierum. Drie jaar later wordt zijn schoonvader benoemd als ouderling, niet duidelijk is of Theophilus dan nog diaken is. Voor 1758 is Theophilus Johannis overleden, de weduwe Trijnje verhuist in dat jaar naar Middelstum. In 1758 werd op *den 10 September het H. Avondmaal gehouden en toegelaten de Eerb. Trientien Reinders, wed. van Theophilus Jannes, met kerkelijke attestatie van Onderwierum*, zo staat in de lidmatenlijst van Middelstum.

Hun kinderen zijn gedoopt te Onderwierum:

Johannis, gedoopt 26 nov 1719, genoemd naar vaders vader (of is het september ??)

Derkjen, gedoopt 18 jan 1722, genoemd naar grootvader van moeder

Riender, gedoopt 4 aug 1726, genoemd naar moeders vader

Egbertje, gedoopt 17 sept 1728, genoemd naar moeders moeder

Geertjen, gedoopt 11 april, zijnde vrijdagh voor Paeschen, 1732, genoemd naar vaders moeder

Derkje Theophilus

Nadat op 9 oktober het aanstaande huwelijk was afgekondigd in Garmerwolde kan Derkje Theophilus op 14 november 1751 huwen met *Egbert Eppes, van Garmerwolde uijt de Heijdenschap*. Zie Verder: In Gruoninga 2000 lezen we op blz 103 ook iets over haar!

Ze laten vijf kinderen dopen. De oudste dochter, Wijmke, wordt op 16 april 1752 gedoopt in Onderwierum, de anderen worden gedoopt te Westerdijkshorn. Op 7 oktober 1753 Trijnje, 24 augustus 1755 Eppe, 2 oktober 1757 Riender en op 6 december 1759 Aaltjen. Tien jaar later, haar man is dan al overleden, wordt ze belijdend lid te Westerdijkshorn op 24 september 1769. *Na voorafgegane regtsinnige belijdenis aengenomen Derkje Theophilus, weduwe van Egbert Eppes.*

Derkje vindt echter opnieuw de liefde, en wil trouwen. Daartoe moeten eerst een aantal zaken worden geregeld waaronder de voogdij over haar drie minderjarige kinderen. Daarbij moet ook de financiële situatie in kaart worden gebracht, aan de hand van de inventaris en de schulden. Ze staat er goed voor, er is een fors batig saldo. Jacob Eppes – ongetwijfeld een broer van Egbert - wordt aangesteld als voormond. Jannes Thijofels – ongetwijfeld een broer van Derkje – wordt sibbevoogd. Vreemde voogd wordt Roelf Jacobs. Op 15 januari 1772 wordt er in aanwezigheid van rigter Nauta getekend. Derkje maakt een speciaal teken, omdat ze niet kan schrijven: ✕. Zo komt voor Derkje de weg vrij voor het aangaan van een nieuwe relatie³.

Op 6 februari 1772 huwt Derkje met Jan Hindriks, weduwnaar. Jan, aanvankelijk schipper volgens de opmerking bij de doop van zijn dochter Jaike, was een zoon van Hindrik Pieters en was eerder gehuwd met Trijntie Willems. Samen met haar had hij op 26 maart 1767 een

³ GA 734 - 844 Derkjen Thijofels en haar man Egbert Eppes te Westerdijkshorn
Datering 1772-01-15

boerderij gekocht, een *plaatse, staande en gelegen tot Lutjewolde onder het Carspel van Bedum, bestaande de behuisinge in een binnenhuis met melkenkamer en een lang agterhuis met de beklemming van 48 gr. land*⁴. Derkje gaat daar wonen, in Sint Annen.

A photograph of a piece of aged, yellowed paper with handwritten text in cursive script. The text reads: "Dit mark X heeft Derck tien Thofels in mijn pre: Lent getogen (was get.) H. Lambert (after)". The handwriting is dark and somewhat faded, with some ink bleed-through visible.

Tekst van de petitie te vinden in mijn eigen documenten

1772.RAG 734.844.Derkjen Thijofels en haar man Egbert Eppes te Westerdijkshorn

Ook Jan, haar tweede echtgenoot, overlijdt en op 8 mei 1783 verkoopt Derkje samen met de kinderen van Jan de boerderij aan Obbe Pieters Kraaima en Eltie Arents. Op 20 april 1788 wordt in Onderwierum *de bediening van t H A gehouden na voorafgaande proef pred. Met kerkelijke attestatiën zijn binnen gekomen* en dan volgen de namen van drie mensen waaronder Dirkje Theophilus van Bedum. Ze keert weer terug naar Onderwierum. En dan kan uiteindelijk in de Lijst met aangegeven lijken worden genoteerd: *1808 den 8 febr is aangegeven door Hannes Eltjes het lijk van Derkje Theophilus oud zijnde 86 jaar, woonachtig te Onderwierum, overleden den 7 Febr zijne gehuwd geweest, nalatende een kind.*

Reinder Theophilus

Reinder of Riender of Reender T(h)eophilus geeft geen hits op het net.

Egbertje Theophilus

Een Egbertje Theophilus wordt in 1777- 1780 en in 1781 gevonden in de gemeente te Feerwerd. Is dit de bedoelde Egbertje? Egbertje, gehuwd met Jacob Rieuwerts, krijgt in 1755 een zoon genaamd Rieuwert, gedoopt 14 september.

GA 547, 535: Familie Lewe en vele aanverwante geslachten. Akte, waarbij Willemina Alberda douairière Lewe, vrouw van Aduard c.a., namens haar zoon primaria collatrix en administrerende de kerkegoederen van Feerwerd, en als zodanig bij de laatste predikantsvacature waarnemende de administratie der pastoriegoederen, de hieronder genoemde personen ingevolge voorgaande openbare verkoop in het bezit en de eigendom stelt van het recht van beklemming van een aantal losse pastorielanden onder Feerwerd, waarvan de vaste huur verschuldigd zal zijn aan de predikant

535 Jacob Rieuwers en Egbertjen Theophilus e.l. het recht van beklemming van 2 grazen, doende 2 gulden 10 stuiver huur

⁴ Boerderijen Gemeente Ten Boer en Overschild 1595 – 2005, P.W. Pastoor, p. 390

Geertje Theophilus

Geertje Theophilus huwt op 2 december 1753 met Allert Reenders in Middelstum. In de lidmatenlijst van Middelstum bij 1757: *Den 3 Julii het H. Avondmael gehouden, en toegelaeten dese alle nae voorgaande belijdenisse* en dan wordt genoemd *oa de E. Allert Reenders, en deszelfs huijsvrouw Geertien Theophilus*. Blijkens een andere site krijgen ze in elk geval een zoon, Reinder Allerts, geboren in 1754, en op weer een andere site een dochter, genaamd Trientje, gedoopt te Toornwerd in 1767.

Kort daarop overlijdt haar vader, en haar moeder Trientien Reinders komt vermoedelijk bij haar wonen. In de DTB van Middelstum staat bij 1758 dat op *den 10 September het H. Avondmaal gehouden en toegelaten 1. De Eerb. Trientien Reinders, wed. van Theophilus Jannes, met kerkelijke attestatie van Onderwierum*.

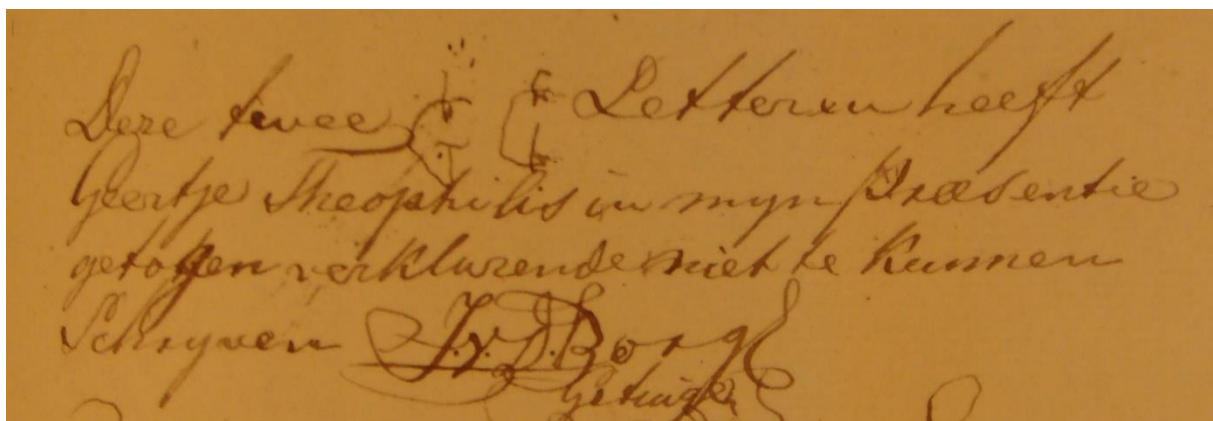
Gerechten in Hunsingo, Registers van voogdijzaken, met inventarissen van boedels en met akten waarbij de rechten van pupillen op de nalatenschap van hun ouders worden afgekocht
1762 dec 3 - 1777 mrt 8 : 367 Geertjen Theophilus en haar man Aldert Rienders

Datering 1772-11-20

GA 547.531-538 Akte, waarbij Willemina Alberda douairière Lewe, vrouw van Aduard c.a., namens haar zoon primaria collatrix en administrerende de kerkegoederen van Feerwerd, en als zodanig bij de laatste predikantsvacature waarnemende de administratie der pastoriegoederen, de hieronder genoemde personen ingevolge voorgaande openbare verkoop in het bezit en de eigendom stelt van het recht van beklemming van een aantal losse pastorielanden onder Feerwerd, waarvan de vaste huur verschuldigd zal zijn aan de predikant, 1776 (maart 19). Toegang 535: Jacob Rieuwers en Egbertjen Theophilus e.l. het recht van beklemming van 2 grazen, doende 2 gulden 10 stuiver huur.

Allert overlijdt en Geertje hertrouwt met Klaas Kornelis op 6 december 1772 te Bedum.

Ze overleeft ook hem. In 1806 overlijdt Klaas en wordt de inventaris opgemaakt. Eigenhandig ondertekende Geertje met het tekenen van ⚡ , omdat ze verklaarde niet te kunnen schrijven.

Staat en inventaris na het overlijden van Klaas Kornelis, gehuwd met Geertje Theophilus, 1806. Aldus gedaan ten sterfhuize te Bedum den 2 october 1806. Deze twee ⚡ letteren heeft Geertje Theophilus in mijn preesentie getogen, verklarende niet te schrijven.

Pieter Klasen (mogelijk een zoon?)

Reinder Allerts (is een zoon)

Jacob Hillebrants (is echtgenoot van dochter Trijntje, 2 kinderen gedoopt te Warffum)

Pieter Jacobs

Jan Jacobs

HEverts

Jan Pieters

Klaas Everts
Pieter Klasen Kuiper
Stijntie Klasen

Bij het huwelijkscontract van Jan Jacobs en Anie Clasen gesloten op 25 mei 1792 te Bedum zijn als getuigen voor de bruid aanwezig: Claes Cornellis, vader, Geertje Theophilus, moeder, Jacob Julles, aangetrouwde broer, Stijntjen Claesens, volle zuster, Claes Evers, aangetrouwde broer samen met zijn vrouw Eltjen Claesens, volle zuster.

Bij het huwelijkscontract van Jacob Julles en Stijntje Klaassen gesloten op 17 mei 1781 te Garmerwolde zijn als getuigen voor de bruid aanwezig Klaas Cornellis, vader en Geertje Theophilus, stedemoeder, Pieter Cornellis, oom en voormond over bruids 2 minderjarige zusters: Eltje Klasen en Anje Klasen, Trijnje Fokkes, moei, Jacob Tonnis, aangetrouwde oom en sibbe voogd, Derk Weitsma, vreemde voogd, Eltje Klasen, minderjarige zuster en Anje Klaassen, minderjarige zuster.

-

Bron
Fivelingo - Register van huwelijkscontracten
Collectie huwelijkscontracten (toegang 733)
Inventarisnummer 417

De betovergrootouders Joannes Theophilus Wolff en Geertruit Jans

De ouders van Theophilus Johannis zijn Joannes Theophilus Wolff en Geertruit Jans. Zij zijn gehuwd 7 juli 1678 te Warffum, zijn beiden uit W. afkomstig. Vijf jaar eerder, op 25-05-1673 was Jannes Wolphius van Sauwert (afk op 13-04) gehuwd met Geertjen Melles, weduwe van Klaes Popkes te Warffum.

Het gaat om een eerste huwelijk. Zoals gezegd was genoemde Geertjen een weduwvrouw, Geertjen Melles en Claes Popkes waren gehuwd in 1654 te Warffum. Dan zou hij gehuwd zijn met een vrouw die mogelijk al tegen de veertig jaar was? Het lidmatenboek geeft de doorslag. Want bij 25 oct 1674 staat dat Joannes Wolff Schoemacker en Geertjen Melles zijn huisvrouw deelnemen aan het avondmaal. En op 20 april 1679 staat dat Geertruit Jans huisvrouw van Joannes Wolff Schoemacker belijdenis heeft gedaan en voor het eerst deelneemt aan het Avondmaal. Gezien de volledige vermelding met beroep moet het hier om dezelfde persoon gaan.

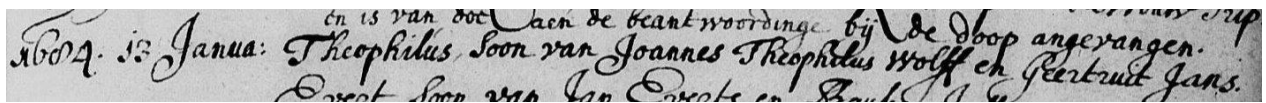
Jannes Wolphius huwde dus voor het eerst met Geertjen Melles, een al oudere weduwvrouw en later nog met een jonge vrouw, Geertruit Jans, bij wie hij tenminste vier kinderen kreeg. Jannes is dus van Sauwert afkomstig. Een uit diezelfde plaats afkomstige Saertien Theophels huwt op 02-06-1675 te Groningen met Fuke Hartgers, van Groningen⁵. Het zal hier om een zus gaan, veronderstel ik.

De kinderen zijn van Jannes Theophilus en Geertruit Jans zijn:

- Dochter Trijntjen, gedoopt 10 aug 1679, vernoemd naar vaders moeder ??
- Dochter Lammetjen, gedoopt 10 okt 1680, mogelijk vernoemd naar moeders moeder

⁵ Bron Ondertrouwboek Groningen 1674-1679
Collectie DTB (toegang 124)
Inventarisnummer 170, folio 79

- Dochter Geertjen, gedoopt 19 nov 1682, vernoemd naar eerste vrouw?
- Zoon Theophilus, gedoopt 13 jan 1684 te Warffum, vernoemd naar vaders vader, zie boven.

Geertruit Jans zou een zus kunnen zijn Cornellis Jans van Steendam uit Onderwierum, en zo de naam Steendam hier hebben meegegeven. Wie de ouders zijn van Geertruit en Cornellis? Vanwege Lammichjen? Op 22-06-1645 huwt Jan Kosses, van Warffum met de ook uit Warffum afkomstige Lammichjen Eisses. Lammichjen, doopdatum 7-4-1622, vader Eijse Jansen de Waerdts en moeder Gertrudt. Op een site staat dat Jan Willems en Trijntien Heynes de ouders van Geertruit Jans zijn!

<http://geurkink.com/john/4/112764.html>

GA 567.67. Acte van verkoop door J. Smit procureur als gevolmachtigde van T.J. van Iddekinge, ontvanger-generaal dezer provincie, en diens vrouw, J.C. van Iddekinge, geboren Alberda, aan Garbrant Wijrsema van 1e. 4 grazen vrij land te Uithuizermeeden, door Grietje Arends, weduwe van Pieter Luis, als losse meiersche in huur gebruikt; 2e. 2 1/2 grazen vrij land te Onderwierum, door Jannes Theophilus als lossen meier gebruikt; , 1765 mei 30. Met oudere koopacte d.d. 1756 dec 28. Verleden voor dr. I.P. Driessen, richter der fortresse Delfzijl, wiens zegel aan het stuk hangt. In dorso: Ankomstbrief van 6 1/2 juk lant, angekocht van de ontfanger Geeneraal Idickinga. NO. 14. De koopacte d.d. 1756 December 28 betreft alleen de bovengenoemde 4 grazen land en was verleden voor dr. Rudolph Helprich Eyssonius, mede geconstitueerden richter te Menkeweer, wiens zegel aan het stuk hangt. In dorso: De ankomstbrief van 6 1/2 grasen lant

De oudvader Teophilus Johannes Wolf

Vader van deze Johannes is Teophilus Johannes Wolf. Hij is schoolmeester en koster te Sauwerd in 1640.

GA 493.367. Akte van verkoop door Theophilus Jannes, Claes Jansen en Anje Jannes aan Abel Eppo van Bolhuis van 2 jukken land in de Oostervolge, 1717.

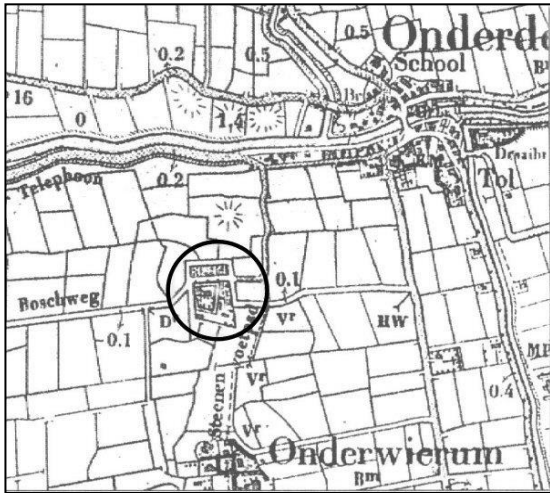
De oudgrootvader Joannes Wolphius

Vader van Teophilus Wolf is Joannes Wolphius, die predikant was te Leens van 1619-1642. Daarvoor kwam hij van Spijk. Volgens Pathuis, GG, [2199], grafschrift uit Leens: A° 1642 STURF DEN EERW. EN WELGEL. JOANNES WOLPHIUS, PASTOR TOT LEENS, ENDE LEIDT HYR MET BEIDE ZYN VROUWEN BEGRAEVEN. Wapen: Op een met gras begroeide heuvel een met opgeheven voorpoten zittende omgewende wolf, de staart recht omhoog. NB: Sterfdag 8 september 1642. Zie RAG. Archief classis De Marne, inv. nr 1. Ook een inscriptie op een klok uit 1632 getuigt van het bestaan van deze Joannes Wolphius, zie Pathuis [2180]. De Hervormde Gemeente heeft hier eene groote kruiskerk, de *St. Pieterskerk* genaamd. Langs eenen steenen wenteltrap klimt men naar boven, alwaar de twee klokken hangen. De *grootste* heeft van onderen eene diameter van 1.33 el, en de volgende opschriften: boven: “ioncker: lambert tiarda van Harekenborch tot verhildersum heeft mij doen gheeten, unde heeft mij. Sinte.peterdoen.heeten, doen yoannes Wolphius pastor unde m. yohan hendricks kerkvoogden tot leens waren. Anno m.d.c. XXXII.” Onder om den rand: “Doer het vyers kracht ben ick gefloten, meyster nicolas Simans heeft mij gegoten. int jar christy mdc

XXXII. psalm. XXVII vers IV. Eenerleij bidde ick van den heere. dat hadde ick geerne dat ick in den huyse des heeren blijven mochte min leefdage. te anschouwen de schoone godsdiensten des heeren. end zijnen tempel te besoecken.”

Oudebosch, de boerderij van de buren

Op de kwelderwal midden in het gebied tussen de voormalige rivieren de Hunze (nu Reitdiep) en de Fivel werden ruim voor de jaartelling zes wierden opgeworpen in een Noord-Zuid lijn, vanaf Onderwierum naar Menkeweer in het open getijdenlandschap. De huiswierde ten noorden van Westerdijkshorn staat op de oude kaarten als Oudebosch opgetekend.

De boerderij ligt in de slinger van het oorspronkelijke kleipad, *de Boschweg*, tussen Winsum en Westeremden: een handelsroute uit de tijd van de Romeinen, toen Winsum en Westeremden beiden nog open toegang tot de zee hadden. Wellicht zullen ook de monniken van de 12-de tot de 16e eeuw dit pad veelvuldig gebruikt hebben, om hun vee en landbouwproducten van de voorwerken naar het klooster te halen.

Oudebosch maakte deel uit van het kerspel Onderwierum en was verbonden met deze dorpwierde middels een kerkenpad. In 1840 werden de kerken in Onderwierum en Menkeweer afgebroken en de kerkelijke gemeente werden overgedragen naar het veel jongere Onderdendam. In zowel Onderwierum alsook op Menkeweer zijn de mooie begraafplaatsen bewaard gebleven op het hoogste punt van de wierden. Onderdendam beleeft zijn gloriejaren nadat het Boterdiep als trekschuitverbinding wordt verbeterd tussen 1623 en 1653 en zich met het Winsumerdiep en Warffummermaar verbindt. Op dit kruispunt van vaarwegen wordt een rechtbank en een schipperbeurs

gesticht. Bovendien zetelt hier het bestuur van het belangrijke Waterschap Noorderzijlvest. De vele schippers maken gebruik van de vele neringdoenden en samen met de Duitse arbeiders van de steenfabrieken bezoeken ze de - in totaal elf - cafés die in Onderdendam waren gevestigd. Nadat het spoor van Groningen naar Delfzijl in 1884 via Bedum in gebruik wordt genomen boet Onderdendam in op zijn economische en bestuurlijke betekenis.

Wanneer de huidige monumentale boerderij, ook vaak vermeldt als Boschhoeve, in 1854 wordt gebouwd, zullen op deze locatie veel

voorgangers hebben gestaan met kleinere afmetingen. De fundamenteën, deels van kloostermoppen gemaakt, duiden hierop. Het huidige gebouw werd in het jaar van hun huwelijk

gebouwd door Fokke Tilma, geboren te Menkeweer in 1824, zoon van Pieter Harms van Piets Til (de brug over het Warffumer Maar te Onderdendam) en Trijntje Allershoff(1832) Trijntje is een dochter van de steenfabrikant en kalkbrander Allershoff met fabrieken tussen Obergum en Onderdendam. De stenen voor de boerderij worden in zijn fabriek gebakken. Na het vroegtijdige overlijden van Tilma in 1860 trouwt de weduwe met een landbouwer uit Uithuizermeden, Jacob Siert Wiersema. Hun zoon Garbrand Siert Wiersema (1873) wordt boer op de Boschhoeve tot hij kinderloos overlijdt in 1928. De rijke familie Wiersema bouwt voor de broer van Garbrand Siert – Siert Garbrand genaamd – de voorname boerderij “Haver” in 1894 aan het Boterdiep even ten Zuiden van Onderdendam.

Op de kwelderwal, midden in het gebied tussen de voormalige rivieren de Hunze (nu Reitdiep) en de Fivel, werden al voor de jaartelling zes wierden opgeworpen. De huiswierde ten zuiden van Onderwierum is op historische kaarten als Oudebosch opgetekend en staat te boek als het oudste cultuurlandschap van Nederland. Pas nadat deze monumentale Oldambtster boerderij uit 1854 eind jaren negentig van de vorige eeuw volledig was gerenoveerd en gerestaureerd, is hier een landgoed gesticht. Van Oudebosch liep een kerkenpad, ook wel het Steenen Voetpad genoemd, naar Onderwierum.

De huidige boerderij

Bosweg 2

Hoveniersbedrijf van der West
Bosweg 2 9959 PB Onderdendam
Tel. en Fax: 050 - 304 94 43
Mob.: 06 - 411 26 664
www.vanderwest.com
info@vanderwest.com

Begin 2004 zijn we begonnen met ons hoveniersbedrijf. We maken tuinen en groenvoorzieningen voor zowel de particulier als voor een bedrijf of instelling. Dit kan zijn naar ons ontwerp of uw eigen ontwerp. Tevens verzorgen we het onderhoud van de tuin op contractbasis. Dit kan zijn b.v. alleen in het voor- en najaar, maar tevens het hele jaar door. Maaiwerkzaamheden voor een grasveld groot of klein, verticuteren, snoeien, wieden en onkruidbestrijding. Voor een vrijblijvende prijsopgave gewoon even contact opnemen.